

Gennembrudspædagogik

Udsatte unge behøver rammer og relationer og fokus på ansvar for egne handlinger. Det er ikke kynisk individualisering, men en personlig indsats, hvor den unge skal opleve et gennembrud i forhold til sine egne ressourcer.

Anmeldelse ■ Af Per Schultz Jørgensen

Skolen Sputnik er et specialpædagogisk dagtilbud for mere end hundrede børn i København. Det er børn med problemer af den type, der betegnes som AKT: adfærds-, kontakt- og trivselsproblemer. De har en passende blanding af faglige og personlige vanskeligheder, de tror meget lidt på sig selv, og de falder ikke ind i de almindelige skole- og uddannelses tilbud. De tilhører med andre ord en risikogrube, der er i overhængende fare for at glide endnu længere ud og ende i nederlag og social konfrontation med omgivelserne.

Hvad gør vi som samfund, for det er jo ikke bare en lille gruppe, det handler en gruppe, der når op på 15-30 % af de unge. Alle dem, der glider ud af uddannelsessystemerne eller falder ind i en karriere som kriminelle, tabere, voldelige og får et dårligt liv. Hvad gør vi som institutioner, som pædagoger – og som teoretikere, der forsøger at forstå de nye ungdomsgrupper?

Gennembrudspædagogik på Skolen Sputnik forsøger at definere en vej i forhold til nogle af disse udfordringer. Og det er bestemt både vedkommende og seriøst.

Der er i de senere år kommet andre erfaringer på banen om indsatser i forhold til forskellige grupperinger af udsatte børn og unge, fx Den Gule Flyver, som Allan Simonsen selv var med til at etablere sammen med Annie Laursen (i 1992) og Blæksprutten (beskrevet af Demir i 2001). Men også erfaringer fra projekter med unge på gadeplan som arbejdet omkring "Gadepulsen" på Nørrebro, projekter sat i gang af puljemidler som OPS-puljen over for unge kriminalitetstruede (Gade Nielsen m.fl. 2002), "Gaderummet" omkring psykologen Kalle Birch-Madsen, et tilbud for unge med alvorlige personlige problemer, og Søren Magnussen og projektet "Vilde Læreprocesser", der gennem en række år har givet aktive bidrag. Der er evalueringer, evidenskonferencer og en spændende ph.d. afhandling om en række af de københavnske projekter (Mørck, 2006).

Ramme sat af ansvarlige voksne

Allan Simonsens bog "Gennembrudspædagogik", som det her skal dreje sig om, følger sig fint ind i et billede, der handler om at have et teoretisk grundlag og forsøge at omsætte det i konkret praksis. Bogen er ikke en evaluering, snarere en beskrivelse og diskussion af grundlag og erfaringer. På det plan er den inspirerende.

Den bærende idé er systemisk. Det betyder vægt på rammer og relationer og med fokus på ansvar for egne handlinger. Det er ikke en kynisk individualisering, men en personlig og vedholdende indsats, hvor den unge skal opleve et gennembrud i forhold til sine egne ressourcer. Sker dette gennembrud ikke, vil der være tale om udvendighed, der ofte vil ende nytteløst.

Derfor handler det ikke om medløb, eftergivenhed eller en form for udvidet tolerance. Der er brug for en pædagogisk ramme, der er "sat af ansvarlige voksne", som den enkelte lærer eller pædagog kan fylde ud og her skabe sine egne relationer i arbejdet med den enkelte unge. En ramme er struktur og strategier, der fortæller om mål og måder at arbejde på – og som den enkelte kan tage aktivt del i og tage ansvar for.

Hvis en relationsorienteret pædagogik skal lykkes, skal den finde sted i en sådan ramme af fælles strategier, mål og normer. Her skal relationsarbejdet forankres, ellers kommer læreren til at hænge frit i luften med sin indsats, der kan være lige så smukt relationsorienteret, som den vil. Rammen sikrer, at læreren og pædagogen sammen med den unge kan udvikle en forståelse af problemfeltet, der bygger på en analyse, en planlægning og en gennemførelse af indsatsen. Selve relationsarbejdet bygger på anerkendelse, positiv reformulering og at kunne adskille person og handling.

Mange af de unge i risikogruppen kommer med mistrostrige billeder af dem selv. Det er billeder skabt og udviklet i deres problemfyldte samspil med omgivelserne – og de for-

søger (desværre) at leve op til forventningerne. Derfor er det vigtigt at gå ind i disse billeder og hjælpe den unge til at udvikle et andet selvbillede. Det er den egentlige behandlingsmæssige indsats. Det er det, gennembruddet handler om. For bag de skræmmende selvforståelser ligger der en betydelig motivation til at komme over i et andet spor. Det er det, vi skal hjælpe dem med. Vi skal løfte deres konflikter op på et højere niveau, hvor de kan blive løst – af dem selv.

Sammenfald i synsvinkler

Bogen er inddelt i fire dele. Første del fremlægger de grundlæggende principper i gennembrudspædagogikken. Anden del fortæller i fire cases historierne om unge, der sammen med deres kontaktlærer (kaldet ”yndlingslærer”) arbejder sig igennem til en ny forståelse, gennem lag af mistillid, empatiforstyrrelser og svigt, frem mod at skabe en fælles virkelighed – og her tage ansvar for sig selv. Del tre redegør grundigt for pædagogikkens trin, med masser af overvejelser og forslag til fremgangsmåder i arbejdet. Sidste del er præsentation af arbejdsskemaer til brug ved elevudviklingsplaner, målsætnings- og evalueringsskemaer. Eleven evaluerer sig selv på en pointskala som oplæg til refleksion: Du har givet dig selv et 4-tal – hvordan kan det være? Hvis du skulle have ligget højere, hvad skulle så have været anderledes?

En indsats af denne type forudsætter – som bogen klart understreger – et godt forældrearbejde, derfor kan der ikke generaliseres til alle mulige andre typer af social-pædagogisk indsats for udsatte unge. Fx de projekter, der på gadeplan arbejder med fællesskaber mellem unge og socialarbejdere, der forstår sig selv som ”en af rødderne”. Og skulle man komme med en kritisk kommentar, så går den på en noget fraværende refleksion over metodens begrænsning. Den forudsætter nemlig en så tilpas sammenhængende social situation for den unge, at der gives tid til gennembrudsarbejdet – der

tager fra 1 til 1½ år efter forfatterens vurdering. Derfor er der udstødte grupperinger, der næppe kan nås med denne form for pædagogik. De kan dog hente meget derfra alligevel.

Men mellem de mere institutionaliserede pædagogikker med begreber som ”opfølgingspædagogik” (Flyveren), ”konfrontationspædagogik” (Blæksprutten) og ”gennembrudspædagogik” (Sputnik) er der et tydeligt sammenfald i synsvinkler. Blandt andet et sammenfald, der drejer sig om et pædagogisk relationsarbejde, hvor der fastholdes et realistisk fokus på den unges forpligtende selvarbejde. Her er bogen meget givende – for pædagoger i sociale projekter og lærere og andre professionelle inden for den helt almindelige skoleverden. Her er meget at hente, uden at man af den grund behøver at være indspist med den systemiske tankegang.

Per Schultz Jørgensen

REFERENCER ■

- Demir, A. (2001) *De forbandede unge. Om konfrontationspædagogik*. Århus: Systime.
- Gade Nielsen, J., Vesterbirk, M. & Bloch Jespersen, S. (2002) *Gadepulsen. Tidligere rødders sociale arbejde med unge*. Hillerød: Udviklings og Formidlingscenter for Socialt Arbejde med Unge.
- Klitgaard, G. & Pihl Hansen, S. (2001) *Ideer og inspiration til arbejdet med socialt udsatte unge. Erfaringsopsamling fra OPS-puljen*. Hillerød: Udviklings og Formidlingscenter for Socialt Arbejde med Unge.
- Mørck, L. L. (2003) *Læring og overskridelse af marginalisering – Studie af unge mænd med etnisk minoritetsbaggrund*. København: Danmarks Pædagogiske Universitet.
- Schmeichel, K. & Haslund-Christensen, C. (2002) *Det nytter. Bogen om Den gule Flyver*. København: Gyldendal.
- www.vildelaereprocesser.dk
- www.gaderummet.dk

BOGDATA ■

Allan Simonsen: ”Gennembrudspædagogik”. København: Dansk psykologisk Forlag, 2007. 181 sider. 298 kr. Under medvirken af Allan Laursen.